

whare i roto i tetahi kainga (haunga ia nga kauta me nga whare tu noa o waho) mehemea e hangata ana taua whare i muri iho i te mananga o enei paero, hei whakahau atu kia hangata he puroa rakau, me rewa ake i te whenua, mo taua whare (i roto ano i te wa e whakaritea e taua panui) kia tika ki te whakaaro o te Kaunihera, o tetahi tangata o tetahi ropu ranei e whakamanaia e ia.

6. Mehemea i muri iho i te taenga atu o taua panui ki a ia, ka turi tetahi tangata, ka kore ranei e whakaritea i te whakahau a taua panui, i roto i te takiwa i whakaritea e taua panui, i tetahi atu takiwa ranei e tukua atu e te Kaunihera, ka ahei kia whainatia ia ki te moni kia kaula e neke atu i te kotahi pauna.

7. Ka ahei te Kaunihera (ki te whakaaro ia kia kaula e tukua te panui e whakaaturia nei e te paero tua-rima) ki te tuku panui atu, penei i te Ahua B e mau nei i te Kupu Apiti, ki te tangata nona tetahi whare, ki te tangata ranei e noho ana i roto i tetahi whare e whakamaramatia nei e te paero tuarima, hei whakahau atu kia hangata he moenga ki roto ki taua whare, kia kaula e hoki iho i te kotahi putu te rewa ake i te whenua; a mehemea i muri iho i te taenga atu o taua panui ki a ia, ka kore taua tangata e rongu, ka turi ranei ki te whakatutuki i te whakahau a taua panui i roto i te wa i whakaritea, e tika ana kia whainatia ia ki te moni kaula e neke ake i te kotahi pauna.

(B.) *Nga Whare Paru.*

(Tekiona 16, Wahanga-tekiona 2.)

8. Ka ahei te Tiamana o te Kaunihera, tetahi tangata, ropu ranei e whakamanaia e te Kaunihera mo tera take, ki te tuku panui atu ki te tangata nona, ki te tangata ranei e noho ana i roto i tetahi whare e paru ana, e kino ana, hei whakahau atu kia whakapaia e ia, kia meatia ranei e ia kia whakapaia taua whare i roto i tetahi takiwa e whakaritea i roto i taua panui, penei i te ahua "C" e mau nei i te Kupu Apiti. A mehemea i muri iho i te taenga atu o taua panui ki a ia, ka kore taua tangata e rongu, ka turi ranei ki te whakatutuki i te whakahau a taua panui, e tika ana kia whainatia ia ki te moni kia kaula e neke atu i te kotahi pauna mo te hara tuatahi, a kia kaula e neke atu i te rua pauna mo ia haranga a muri atu.

9. Kei nga Komiti Marae te whakaaro ki te whakanga-wari i nga paero tua-rima, tua-ono, me tua-waru, i runga ake nei mehemea ka tupono he kaumatua, he turoro he ngoikore ranei, te tangata nona, a e noho ana ranei i roto i aua tu whare kua korerotia ake nei, kia kore ai e pa naua aua tikanga ki taua tangata; engari me whakaatu e te Tiamana o te Komiti Marae ki te Tiamana o te Kaunihera tera ahua, a hei reira te Kaunihera whiriwhiri ai i tetahi huarahi e taera ai e ia te whakapau he moni hei whakapai i aua tu whare o aua tangata kaumatua. turoro, ngoikore ranei i roto ano i te oranga o te Kaunihera, kei tau atu hei taumahatanga mo aua tu tangata.

(C.) *Nga Paru o te Marae.*

(Tekiona 16, Wahanga-tekiona 3.)

10. Kaula rawa te paru, nga mea rukenga ranei e whiua, e whakatakotia, e tukua ranei kia tere ki roto ki tetahi puna wai, ki tetahi awa wai ranei e rere ana ma roto ma te taha ranei o tetahi kainga Maori, a mehemea taua awa e meatia ana hei wai inu, hei wai kai ranei ma nga tangata o taua kainga o tetahi atu kainga ranei e takoto tahi ana, e tu tahi ana ranei i te taha o taua puna, awa ranei.

11. E kore e pai kia whakahauputia, kia waiho kia takote ana, e tetahi tangata te paru, te mea kino, te mea rukenga ranei, i te marae, i nga taha ranei o tona kainga, e whai putake mai ai mo te mate, e puta mai ai ranei te haunga.

12. Kaula e tanumia te hoiho, te kau, te hipi, te kuri, tetahi atu kararehe ranei ki roto i te rohe o tetahi kainga Maori.

13. E kore e pai kia whiua atu, kia waiho ranei tetahi kararehe kua mate, ki runga i tetahi wahi i roto i tetahi kainga Maori e puta mai ai te haunga kino.

14. Ki te takahi te tangata i tetahi o nga Paero Nama 10, 11, 12, me te 13, kua whakatakotia ake nei, e ahei ana kia whainatia ia ki te moni kia kaula e neke ake i te kotahi pauna.

(D.) *Mo te Haurangi.*

(Tekiona 16, Wahanga-tekiona 4.)

15. Kaula he waipiro e tukua, e haria mai, e inumia ranei ki tetahi hui Maori ahakoa he aha te putake o taua hui, ahakoa e tu ki roto ki tetahi kainga Maori, ki tetahi atu wahi ranei i roto i te takiwa, haunga ia nga taone, ara nga rota Pakeha i roto i nga taone Maori.

16. Mehemea i tu tetahi hui nui i runga i te karanga, me tau ki runga i te tangata, i nga tangata ranei nana te karanga, te whaina mehemea ia, ratou ranei ka tuku, ka mea

ranei kia tukua he waipiro ki nga manuhiri, ki te tangata whenua ranei, ki etahi ki tetahi ranei o ratou, kia kaula e neke atu i te tekau pauna.

17. Ki te kitea tetahi tangata e haurangi ana i tetahi hui Maori, e ahei ana kia whainatia ia ki te moni kia kaula e iti iho i te tekau hereni kia kaula e neke atu i te rua pauna.

18. Ki te kitea tetahi tangata e haurangi ana i roto i tetahi kainga Maori, ka ahei kia whainatia ia ki te moni kia kaula e neke atu i te rima hereni mo te hara tuatahi, kia kaula e neke atu i te tekau hereni mo te hara tuarua, kia kaula e neke atu i te kotahi pauna mo ia haranga o muri iho.

19. Tera e whai hara te tangata mehemea—

- (1.) I a ia e haurangi ana, ka tomo ia ki roto ki tetahi whare runanga, whare karakia, ki tetahi atu whare ranei o te katoa i roto i te kainga.
- (2.) Ka hari ia i te waipiro ki roto ki tetahi whare runanga, whare karakia, whare ranei o te katoa.
- (3.) Ka inu ia, ka mea ranei kia inu tetahi atu tangata, i te waipiro i roto i tetahi whare runanga, whare karakia, whare ranei o te katoa.

A, ko taua tangata me whaina ki te moni, kia kaula e iti iho i te rima hereni, kia kaula e neke atu i te kotahi pauna mo te hara tuatahi, a, kia kaula e neke atu i te rua pauna mo ia haranga i muri iho.

(E.) *Rehitatanga Kuri.*

(Tekiona 8, o te Ture Whakatikatika i te Ture Kaunihera Maori, 1903.)

20. Ko te utu mo te rehitatanga o te kuri a tetahi Maori i roto i te takiwa, kua neke atu i te ono marama te pakeke, e rima hereni.

Engari ko te utu mo te rehitatanga o nga kuri e meatia ana hei mahi hipi anake, kau anake ranei, hei patu rapeti anake ranei e rua hereni me te hikipene mo te kuri kotahi.

21. Me utu te moni rehitanga, a me rehitanga te kuri ki te Tari o te Kaunihera, ki nga tangata ranei e whakamanaia i raro i te hiiri o te Kaunihera hei kahi i taua moni, a hei rehitanga kuri.

(F.) *Nga Kai hoko Taonga.*

(Tekiona 16, Wahanga-tekiona 13.)

22. Me pa enei paero e whai ake nei ki nga Inia, ki nga Ahiria, me era atu tangata hiahia haere i te taonga hei hokohoko ki roto i nga kainga Maori o roto o te takiwa ara :—

- (1.) Kia whiwhi rawa taua tangata ki te raihana a te Kaunihera ka ahei ai ki te hokohoko taonga i roto i nga kainga Maori o te takiwa.
- (2.) Ko taua raihana me penei i te Ahua D, a ka whaimana mo te takiwa katoa o te Kaunihera a ko te utu mo taua raihana kia kotahi pauna kotahi hereni mo te tau, a kia tekau-ma-rua hereni me te hikipene mo te hawhe tau.
- (3.) Ka ahei te Tiamana, te Karaka ranei o te Kaunihera tetahi ranei o nga mema o te Kaunihera i whakamanaia e te Kaunihera hei pera ki te whakaputa i taua raihana.
- (4.) Ko nga moni katoa e utua ana mo nga raihana me tuku ki te tari o te Kaunihera.
- (5.) Ki te pokanoa te tangata kaore ona raihana ki te hokohoko taonga i roto i nga kainga Maori o te takiwa ka whainatia ia ki te moni kia kaula e neke ake i te rima pauna.

23. Ka ahei te Tiamana, te Karaka ranei, tetahi mema ranei o te Kaunihera, te Tiamana ranei o te Komiti Marae o tetahi kainga, kei reira nei tetahi hui e tu ana, ki te whakaputa raihana ki tetahi tangata e hiahia ana ki te hokohoko taonga i taua hui, ko te utu mo taua raihana kia tekau hereni. Ko te mana o taua raihana mo te wa anake o taua hui, kaula e roa atu. Ki te hokohoko taonga tetahi tangata i taua hui, a kaore ona raihana penei, kaore ranei ona raihana i raro i etahi atu o nga paero i runga ake nei, ka ahei kia whainatia ia ki te moni kia kaula e neke atu i te rima pauna.

(G.) *Te Kai-tupeka.*

(Tekiona 16, Wahanga-tekiona 14.)

24. Ka whai hara te tangata, ahakoa he Pakeha he Maori ranei, e hoko ana, e hoatu ana ranei i te tikareti, i te tupeka, i te torori ranei ki tetahi tamaiti Maori kaore nei ano nga tau i eke ki te tekau-ma-rima, a e tika ana kia whainatia ki te moni kia kaula e neke atu i te rima pauna.

25. Ka whai hara tetahi tamaiti Maori, kaore nei ano i eke nga tau ki te tekau-ma-rima, mehemea ia ka kai i te tupeka, i te torori ranei, i tikareti, i tetahi wahi ranei o te tikareti, a e tika ana kia whainatia ia ki te moni kia kaula e neke atu i te rima hereni mo te hara tuatahi, kia kaula e neke atu i te tekau hereni mo te hara tuarua, kia kaula e neke atu i te kotahi pauna mo te hara tuatoru, mo ia haranga ranei o muri iho.